

Georgievova různorodost homosexuálních poetik

Výňatek z diplomové práce Grzegorza Korzeniowskiego
(vedoucí práce dr. Anna Car, Ústav slovanské filologie,
Jagellonská univerzita v Krakově)

Martin C. Putna, autor článku *Poetika homosexuality v české literatuře*, rozděleného do čtyř částí, vytyčil tři hlavní, chronologicky se objevující způsoby fungování homosexuality v literárních textech¹. První z nich, *poetika sublimace*, je založena na zobrazování homosexuality, aniž se na ni autor přímo odvolává, na užívání masek a kódů, motivů a archetypů, sugerujících, jak dílo číst. V české literatuře reprezentovali poetiku sublimace mj. Julius Zeyer, Otokar Březina, Richard Weiner, Josef Topol, Pavel Petr, Bořivoj Kopic, Petr Hrbáč a Ladislav Fuks^{2 3}. Základem *poetiky stylizace* je naproti tomu vytváření odstupů mezi autorem a *tématizovanou* homosexualitou, a to přenesením homoerotického motivu do vzdáleného nebo nereálného světa. Takovou poetiku používali mj. Jiří Karásek ze Lvovic, Václav Kršek, Jiří Kuběna, Jetřich Lipanský, Jiří Langer⁴. Determinantami poslední poetiky, *poetiky manifestace*, jsou: otevřené pojednání homosexuální tematiky, realismus a „osvobozující“ charakter psaní. Prvním jejím představitelem v české literatuře byl básník Václav Jamek. Na pomezí *stylizace* a *manifestace* se nachází část tvorby Jiřího Kuběny⁶. Naproti tomu jinými autory, pro tuto poetiku typickými, jsou František „Fanda“ Pánek, Václav Bauman, Jiří Pastýř⁷, Radoslav Nenadál⁸ a v Putnově článku neuvedený (vzhledem k době, kdy byl napsán) Adam Georgiev.

Navzdory tomu, že Putna jmenoval tři *hlavní* „homosexuální poetiky“, nachází se část děl – jak si lze snadno domyslet – na jejich pomezí a

vymyká se prosté kvalifikaci. Dobrým příkladem jsou texty již zmíněného Jiřího Kuběny. Rovněž je možné, že spisovatel nejen balancuje na pomezí poetik, ale že jejich různorodosti přímo využívá. Vidíme to u Georgieva.

Několik měsíců po vydání manifestační *Planety samých chlapců* píše ve svém druhém básnickém svazku:

*Kdo přišije si hvězdu na čelo
i když nemusí⁹*

Identifikace pronásledování Židů s utrpením homosexuálů není v české literatuře ničím novým. Tato „aliance ponížených“ – jak píše Putna – je patrná v díle Ladislava Fukse¹⁰. Citované verše lze interpretovat jako výraz odstupu ke *coming-outu*, toho vyzrazení „*pravdy o sobě samém*“¹¹, zde přirovnaného k nejvýraznějšímu příkladu stigmatizace – přišítí Davidovy hvězdy. Sebeurčení s sebou nese negativní důsledky, proto není těžké najít pochopení pro oportunistické mlčení. Takové chápání oněch dvou veršů může vypadat jako nadinterpretace, ale následující verše rozptylují veškeré pochybnosti:

*Přežije či nepřežije
pes
jehož pán se provinil*

*Ukamenují či neukamenují
člověka
za jeho přirozenost¹²*

Zde vidíme oslovení bytosti-předmětu, jenž je závislý na svém nadřazeném podmětu (pánovi/tvůrci/přírodě) a musí nést odpovědnost za jeho „chyby“. Homosexualita je v těchto verších zobrazována jako stálá a na nositeli nezávislá totožnost. Je to cosi dané zevnitř, a proto jsou její negativní důsledky podle názoru lyrického subjektu nespravedlivé.

Na tematizaci ve verši „být zticha“ poukazují ostatně další autobiografické verše:

*Zavrhnou či nezavrhnou
umělce
pro příliš velké umění*

*Prostoupí či neprostoupí tě
Duch svatý
ve chvíli zrození¹³*

V tomto egotickém líčení je čitelné odvolávání se na *Potlesk pro Dagmar Havlovou-Veškrnovou*, který, ač sám prost homosexuálního tématu, dobře ilustruje problematiku *c o m i n g – o u t u*, neboť ukazuje důsledky, jež může způsobit vyzrazení *v n i t ř n í p r a v d y*. Zajímavě se zde prezentuje korespondence prvků trojverší: *přežije či nepřežije – ukamenují či neukamenují – zavrhnou či nezavrhnou; pes – člověk – umělec; jehož pán se provinil – za jeho přirozenost – pro příliš velké umění* – celá poslední sloka. Srovnání osudu homosexuála s osudem geniálního prokletého básníka ukazuje homosexualitu jako dar a fátum současně.

V básni, která propůjčila název celé sbírce, naproti tomu čteme:

*Hostie pekla
říznutí bez krve
fuga příboje*

*Křičím
a smrt polykám¹⁴*

Na homoerotický ráz Kristovy oběti jako spojení krásy a smrti, jež přináší spásu, poukazuje Martin C. Putna v souvislosti s poetikou sublimace¹⁵. V citovaném verši je tato symbolika umocněna a její tragický rozměr zesílen použitím obrácení naruby – posvátnost není křesťanská, nýbrž pekelná, naproti tomu lyrický subjekt říká „ďáblem se zalykám“¹⁶.

Přijímání „pekelné hostie“ má výrazně iniciační ráz: v jeho důsledku „dítě umírá / Svou božskou kůži svléká / A stojí obnaženo před velikým mužstvím“¹⁷. Dětskost a nahota, postavené před „veliké mužství“, jsou známkami nezkušenosti a pasivity. (Homo)sexuální zasvěcení je líčeno jako zabití dítěte – možná jen „dítěte v sobě“ – a přechod do jiného, pekelného světa, podzemního a izolovaného místa smrti a utrpení¹⁸.

Na rozdělení homosexuální biografie na dětství a homosexualitu poukazuje Michał Tabaczyński, když píše o poezii Davida Trinidada a cituje větu „co budeš dělat, až bude dětství pryč?“¹⁹. Je zajímavé, že když Georgiev líčí ve svém prvním románu dobu před touto událostí, píše:

*Odněkud z dálky se ozývá mlhavej pocit úzkosti, kterej jsem znal před lety. Ale to už nejsem já. Nic už ve mně úzkost nevyvolá. Všechno je normální a samozřejmý. Asi už jsem dospělej.*²⁰

Cituji tyto věty, protože jsou v zásadním protikladu k všeobecnému chápání coming – outu jako „p r a v d y o s o b ě s a m ě m“. U Georgieva to není přechod z nevědomosti do s k u t e č n é t o t o ž n o s t i. Naopak – je to odklon od Já a vstup do deformace. Právě v této deformaci spočívá pekelně ďábelský ráz života homosexuálů, kteří jsou v *Bulváru slunce* v dopise hodnotícím *Planetu samých chlapců* charakterizováni jako ti „který ve svý omezenosti nejsou schopný být lidský“²¹.

Vrátíme-li se k motivu hostie, musíme se zmínit o části deníkového záznamu, který je součástí románu: „Miloval jsem v něm Krista. V mladém trpícím těle. /.../ Dal jsem mu každý kousek svého těla.“²² Je tu vše, co je v homoerotickém mýtu Krista nejpodstatnější: mládí, utrpení a oběť. V tomto případě však nejde o oběť spásnou, ale o obětování se milovanému člověku. Motiv hostie je samozřejmě patrný ve slovech „každý kousek svého těla“. I když se na první pohled může zdát, že to není tak samozřejmé, stává se to jasným při srovnání s větou z knihy *Arthure, ty děvko umění*: „jako Tělo Kristovo my se pojídáme navzájem, když se

*čteme*⁴²³. Tato slova opět dosvědčují propojení homosexuální zkušenosti a umění v Georgievově tvorbě.

¹ M. C. Putna, *Poetika homosexuality v české literatuře (I. díl)*, „Neon. Časopis o kultuře“ č. 4/2000, s. 38

² Tamtéž, s. 38-40

³ M. C. Putna: *Poetika homosexuality v české literatuře (II. díl)*, „Neon. Časopis o kultuře“ č. 4/2000, s.41-43

⁴ M. C. Putna, *Poetika homosexuality v české literatuře (III. díl)*, „Neon. Časopis o kultuře“ č. 5/2000, s. 43-47

⁶ Tamtéž

⁷ Václav Bauman a Jiří Pastýř jsou literární pseudonymy. Jména spisovatelů, kteří se za nimi skrývají, nejsou známa.

⁸ M. C. Putna... (IV. díl)

⁹ A. Georgiev, *Hostie pekla*, 2008, s. 16

¹⁰ M. C. Putna... (II. díl)

¹¹ Na typičnost skepticismu vůči coming.outu v queer teorii poukazuje Tomasz Basiuk. Viz: T. Basiuk, *Queerowanie po polsku*, Furia Pierwsza č. 7 (1) 2000, s. 31

¹² A. Georgiev, *Hostie...*, s. 16

¹³ Tamtéž

¹⁴ A. Georgiev, *Hostie...* s. 32

¹⁵ M. C. Putna, *Poetika...* (I. díl) , s. 39, 44

¹⁶ A. Georgiev, *Hostie...*, s. 32

¹⁷ Tamtéž

¹⁸ Roli smrti v poetice sublimace vysvětlím v další části kapitoly.

¹⁹ M. Tabaczyński, *Kłopoty z ciałem i cała reszta przyjemności* v „Parada równości. Antologia współczesnej amerykańskiej poezji gejowskiej i lesbijskiej“, redigoval P. Marecki a I. Stokfiszewski, 2005, s. 12 (citaci do češtiny přeložila Helena Stachová)

²⁰ A. Georgiev, *Planeta samých chlapců*, 2008, s. 19

²¹ A. Georgiev, *Bulvár slunce*, 2009, s. 112

²² A. Georgiev, *Planeta...*, s. 100

²³ A. Georgiev, *Arthure, ty děvko umění*, 2010, s. 13

1

1

²Z polštiny přeložila Helena Stachová

2

2

2